

Francia Nyelvű Színjátszó Fesztivál, Pécs

Vatai Éva

A fesztivál bemutatása

Előadásomban² a magyarországi fesztivált, jelenét és jövőjét mutatom be. Múltját csak pár szóban és érintőlegesen. A rendezvény alapjait 18 éve rakta le Budapesten egy kollegám, Poros András, akinek akkor csak vállalkozókészségét csodálhattam, ma már együtt dolgozom vele a pécsi magyar-francia kétnyelvű tagozaton.

Budapest nagyváros, nehéz ifjúsági fesztivált szervezni benne – Pécs viszont kicsi (180.000 lakos), könnyen lehet tájékozódni, és gyalog eljutni a rendezvény célhelyeire. Tehát Pécsen kezdtek újra az építkezést. Két évig magyar középiskolásoknak, aztán – a Francia Intézet ajánlatára – megnyitottuk a külföldiek előtt. Magunk is meglepődtünk az érdeklődés nagyságán. A legszebb tapasztalataink is a nemzetközi területről származnak: szerbek, horvátok és szlovénok együtt a pécsi fesztiválon, amikor a térségükben már ropogtak a fegyverek; hogy Pécsre érjenek négy napig egyfolytában vonatozó Urál-menti fiatalok; a magyar aranycsapatról szívszorítóan játszó francia gyerekek....

A nemzetköziség – bár különféle problémákat vet fel – megéri!

Az esemény számokban:

- 17 éves a fesztivál
- 400 bemutatott darab
- 20 vendégül látott ország
- 18 partner-fesztivál a világ különböző pontjain

Magyarországon minden évben:

- 500 franciául tanuló középiskolás színjátszik franciául
- 35 franciatanár és egyetemista vezet színházi műhelyt
- 20-24 magyar csapat közül 10-et válogat be a szakmai zsűri a pécsi fesztiválra
- 8-10 magyar csapat mutat be francia nyelvű darabot külföldi fesztiválon
- 8-10 külföldi csapatot fogad a pécsi fesztivál
- 30 önkéntes tanár vagy volt diák, 150 – a Leőwey Klára Gimnázium magyar-francia kétnyelvű tagozatán tanuló – diák és azok szülei dolgoznak a pécsi fesztivál szervezésén

A szervezők

Tizenötödik éve szervezem az FTLF-et. Francia-magyar szakos tanár vagyok, akit már egyetemista korában megtanítottak arra, hogy sok öröme és haszna van a francia nyelvű színjátszásnak. Kezdetben én is magam voltam, s az egyre bővülő fesztivál körüli teendők sokasodtak. Később jöttek mellém mások is: régi tanítványok, kollegák. 2001-ben a pécsi Fesztiválok Fesztiválján már csapatban dolgoztunk. Ez azóta így van: ha valaki elmegy a szervezők közül, jön helyette más.

A fesztivál hivatalos szervezője a Leőwey Klára Gimnáziumban működő Alapítvány a Francia Nyelvű Diák-színjátszásért. Az alapítvány tevékenysége sokrétű.

Tanárképzés

Minden ősszel egy hetes találkozót szervezünk magyarországi és külföldi franciatanárok és egyetemisták részére. A továbbképzés témája: színházi módszerek alkalmazása a nyelvoktatásban, színház idegen nyelven, színházi technikák. A képzésben kezdettől fogva jelentős segítséget nyújt az Association Vents et Marées.

Szakmai segítség

A továbbképzést követően a francia színjátszással foglalkozó tanárok szakmai segítséget kérhetnek. A színjátszókkal a helyszínen szakember foglalkozik egész napos műhelymunkában.

² Elhangzott La Roche sur Yon-ban (Franciaország) Francofffonie módszertani kongresszuson, 2006. május 24-én.

Külföldi fesztiválok

A Francia Színháztudományi Szervezetének országaiba történő éves meghívások koordinálását végezzük: a kérelmek és igények alapján magyarországi csoportokat informálunk külföldi fesztiválokról. Intézményünk csoportjainak utazását anyagilag is támogatjuk.

A fesztivál évenkénti megszervezése

Az FTLF március harmadik hetében zajló, négy napig tartó rendezvény, amely 4-500 franciául játszó diákot, tanárt, valamint szakmabelit fogad kollégiumi struktúrában, számukra előadásuk bemutatásán kívül – a pécsi Alliance Française-zel karöltve – szakmai programokat (koncert, kiállítás, előadás stb.) biztosít. A fesztiválon 30-40 perces francia nyelvű darabot kell bemutatni a résztvevő csoportoknak.

A fesztivál és a francia nyelvű színháztudomány hatása az intézményen belül

Kezdetben nyelvet tanuló fiatalok marginális szórakozása volt a francia színháztudomány: a „Jó, ha van, de mi nek?” kategóriába tartozott. Jelenleg nagy hatással van a fesztivál és a francia színháztudomány az intézmény – a Pécsi Leőwey Klára Gimnázium (klasszikus négyosztályos gimnázium, 1100 diák, 105 tanár) – struktúrájára is. Négy évvel ezelőtt beindítottuk a magyar-francia kétnyelvű oktatást, melynek programjába a célnyelvi színháztudományt is beépítettük.

A tagozatra jelentkező gyerekeknek az első évben heti 20 franciaórájuk van. Három éven keresztül kötelezően heti 1 drámaórájuk, majd fakultatív heti 2 óra kreatív színházi gyakorlat francia nyelven. Ez lehetővé teszi a fiatalok számára, hogy a harmadik év elején előrehozott érettségüket tehessenek dráma tárgyból francia nyelven. Így a francia színháztudomány „legálisan” is integrált része lett a magyar oktatásnak.

A francia színháztudományról

A színházi kifejezőmódban hívő nyelvtanár, aki állandóan új utakat keres az önkifejezésre, s a tradicionális nyelvoktatás megújítására, szakmai útján előbb-utóbb megtalálja a „színházi elágazást”. Az idegen nyelvű színháztudomány nem pusztán az anyanyelvi színháztudomány *lefordítása* egy idegen nyelvre. Nem *feltétlenül* és nem *csupán* a nyelvtudást fejleszti, hanem kulturális elkötelezettséget jelent. Nehéz dolog: de jó esetben kettős gát áttörését is eredményezheti: színpadra lépni és megszólalni nehéz, idegen nyelven pedig még nehezebb. De van olyan diák, aki ezt gondolja: „*én azért játszom franciául, mert ott elbújhatok a nyelv mögé*” (részlet az 1999-es fesztiválújságból). Pedagógiai haszna meg épp annyi, mint az anyanyelven folyó színháztudományak:

„*A színház megértette velem, hogy a világ egy dolog, amit mindenki másképp lát. Amit meg lehet fejteni. Én azt mutatom meg, hogy én hogy fejtettem meg. És nem számít, hogy milyen nyelven mutatom.*” (Részlet a már említett fesztiválújságból)

Sok diákunk viszi magával a színháztudomány évek tanulságait, a fesztiválok emlékeit. Többen szakmabeliek lettek: rendezők, színészek, tanárok. Mások diplomáták, jogászok, külkereskedők stb. Így emlékeznek vissza :

„*Azt gondolom, hogy a francia színháztudomány segít feloldani azokat a gátlásokat, amelyek abból az órai elvárásból fakadnak, hogy helyesen KELL beszélni, nem szabad hibázni. Könnyebben beszél az ember, mer beszélni franciául. Ez nyilván összefügg azzal is, hogy van személyiségfejlesztő hatása a színháztudományaknak. Sokkal nyitottabb lettem a világra, sokkal jobban át tudtam élni és érezni dolgokat. És a közösségi tevékenységből adódóan sokkal jobban tudtam bánni az emberekkel. Jobban odafigyelni a másokra. Sokat voltunk együtt, jó kis csapat alakult ki, és ez a fajta együttlét, felelősség egymásért, egymás szeretete és tisztelete ad az embernek egy olyan élményanyagot, és egy olyan hozzáállást a munkához és a másik munkájához, ami, nyilván nem tudatosan, de bennünk van, és sok helyzetben segít.*

Azon kívül, hogy visszajárok a fesztiválokra és a továbbképzésekre, a francia színháztudományal jelenleg nincs kapcsolatomban, a drámapedagógia programot csinálom az ELTE-n.

Még egy közvetett hatás a nyelvi kompetenciához, ami viszont nyilván nekem is sokat segített, ez a fesztiválkozás, ahol rengeteg lehetőség van arra, hogy használjuk a nyelvet.

Elgondolkodtam azon, hogy volt-e szerepe a francia színháztudományaknak abban, hogy francia szakra jelentkeztem. Abban biztos volt, hogy sikerült és valószínűleg abban is, hogy most ide járok, mert abban a 3 évben a színháztudomány miatt nagyon intenzív volt a kapcsolatomban a francia nyelvvel. Biztos ez is tolt afelé, hogy ezt vigyem tovább. (Ihárosi Hajnalka, ELTE, francia szak)

Jó volt egy közösséghez tartozni, jó volt együtt játszani, és egyáltalán nem éreztem, hogy tanulnék valamit is a francia nyelvről ezeken a heti másfél órákon. Így messzebből visszatekintve tudom, hogy a legszebb szavakat ott tanultam.

Ki mertem állni a közönség elé ősembert (inkább ősasszonyt) játszani... 17 évesen. Ennél nem kell több magyarázat!

A mai napig van kapcsolatom a francia színházzal. Egy gimnazista csoportban rendező-asszisztens vagyok, és színházom kicsi gyerekekkel franciául. Nekem a francia színház egy szerelem, ami ott kezdődött, azokon a heti másfél órákon... (Fehér Angéla, PTE, francia-romológia szak)

Sajnos nekem már nincs lehetőségem francia színházzal foglalkozni. De a múltból csak pozitív emlékeim vannak. Mit kaptam a színháztól? Önbizalmat, sikerélményt, kreatívabb szemléletet, szélesebb látókört, retorikai készségeket, rajongást a francia nyelv és kultúra iránt, színház-szeretetet, interkulturális élményeket, FELEJTHETETLEN EMLÉKEKET. Talán a francia színház volt az első igazi csapatban való működésem is. (Füzes Kata, közgazdász)

Én nagyon kicsi koromban kezdtem a francia színházzal, gyerektáborokban. Aztán „benntartottam” a szakmában: színművészetis vagyok. Nagy megpróbáltatást jelentett a francia nyelvről a magyarra áttérni, de a színházban a nyelv csak eszköz: francia vagy magyar, egyre megy. Én elmondhatom, hogy nekem a francia volt a színházi anyanyelvem. (Kőrösi Petra, SZFE)

Túlélési esélyeink

Amellett, hogy néhány száz doboz joghurton, kekszen és pár könyvutalványon kívül a magánszférára nem számíthatunk, támogatottságunk az utolsó két évben az intézmények részéről is jelentősen csökkent (Oktatási Minisztérium: 40%, Francia Intézet: 70%, Francia Tanárok Egyesülete: 100%).

Ha érezzük is ennek nehézségeit, én biztos vagyok abban, hogy fesztivál-létünk nem pusztán céljaink iránt csekély érdeklődést sem tanúsító diplomataktól, s a politika pillanatnyi szeszélyeitől függ. Hanem főleg attól, hogy van-e egy mindennapi támogató közeg körülöttünk. A pécsi infrastruktúrára nem lehet panaszkodni: itt a gimnázium, a város által rendelkezésünkre bocsátott színházterem, emberi használatra alkalmas kollégium. És függ attól is, hogy van-e, aki úgy gondolkodik dolgainkról, mint mi, adott pillanatban a helyünkre áll, s alkalmanként újító ötletei vannak.

Ha tanár a szervező, akkor félig-meddig nyert ügye van: a mindennapokban észrevétlenül tudja sugározni értékrendjét. Sok jelenlegi és volt diákomra számíthatok a szervezés és a színházi csoportok munkáiban is. A színházi csoportokat egy tanár és egy felső osztályból jövő diák vagy egy volt diák vezeti. Párban dolgozunk, s ennek nagyon sok előnye van. Őszi továbbképzéseinken nemcsak tanárok és egyetemisták vesznek részt, hanem ezek az asszisztens-diákok is. Hiszem, hogy a képzési lehetőségek felkutatásával és kihasználásával, a megszerzett tudásunk továbbadásával egyre biztosabbá válik a tanárok képzése, a képzők képzése, a nézők iskolája, a kerekasztal-beszélgetések, közönségsvacsi, a diákműhelyek tevékenysége – ezek mind egyaránt fontos részét képezik munkánknak. A fesztivál idejére szerveződő, fiatalokból álló zsűri szintén színházi nevelési céllal dolgozik együtt. Állandó, élő kapcsolatban vagyunk a frankofon országokkal: és projektjeinkhez segítő társakra találtunk: Association Vents et Marées, Michel Zanotti, Vaucluse megye, Françoise Simon, Pascal Papini.

Az utóbbi öt évben 27 diákom és volt diákom jutott ki az Avignon-i Színházi Fesztiválra.

A fentebb felsoroltak miatt biztos vagyok abban, hogy a tovább adott *módszer* s ezzel együtt a pécsi fesztivál is tovább él.

III. Gyermek- és Ifjúsági Színházak Biennáléja

Kaposvár, 2006. május 8-14.

Harmadik alkalommal rendezte meg az ASSITEJ Magyar Központ és a kaposvári Csiky Gergely Színház a gyerekeknek és fiataloknak játszó (hivatásos) színházak nemzetközi seregszemléjét, ahol a **Kerekasztal Színházi Nevelési Központ** „a színházi élmény nagy erejű és mélyen átgondolt közvetítéséért” fesztiváldíjat kapott az ÖRDÖGHÁJSZA című színházi nevelési foglalkozásával.

A versenyprogramot *Horváth Péter* író, rendező válogatta.

A fesztiválon 16 előadás volt versenyben, s majdnem ugyanennyi társulat lépett fel a versenyprogramon kívül. A zsűri az Üveghegy-díjjal az Örkény Színház előadását jutalmazta, míg a két fesztiváldíjat a Bárka Színház és a Kerekasztal produkciója kapta. Ezen kívül több különdíjat is kiadtak.